

LBRIS

We know
books

JULES
VERNE

O CĂLĂTORIE
SPRE CENTRUL
PĂMÂNTULUI

Traducere de Dan FAUR

EDITURA
PRUT

La 24 mai 1863, într-o duminică, unchiul meu, profesorul Lidenbrock, se întoarce grăbit la căsuța lui din Königstrasse nr. 19, una din străzile cele mai vechi din vechiul cartier al orașului Hamburg.

Menajera sa Martha avea tot temeiu să creadă că întârziase foarte mult pregătirea bucatelor, căci mâncarea de-abia începuse să sfârșie pe plita din bucătărie.

„Dacă unchiului i-o fi cumva foame, mi-am zis în sinea mea, cum e omul cel mai nerăbdător de pe lume, parcă-l văd c-o să scoată niște țipete desperate...”

– Vai, a și venit domnul Lidenbrock?!... strigă menajera Martha, uimită, întredeschizând ușa sufrageriei.

– Da, Martha, dar nimeni nu te poate învinui că nu-i gata masa, căci nu e încă ora două. De-abia a sunat unu jumătate la orologiul Sf. Mihail.

– Atunci de ce s-o fi întors domnul Lidenbrock?

– Nu mă-ndoiesc c-o să ne spună chiar el.

– Iată-l! Eu o șterg, domnule Axel, fă-l dumneata să înțeleagă...

Și Martha se îndreaptă spre laboratorul ei culinar.

Așadar, am rămas singur. Dar ca să-l fac să înțeleagă pe cel mai arțagos dintre profesori, ar fi trebuit să fiu mai puțin timid. Așa că, tocmai mă pregăteam să mă strecor prudent în cămăruța mea de la catul de sus, când auzii ușa de la stradă scârțâind din țâțâni; apoi scara de lemn trosni și ea sub călcătura unor pași mari și grei și în sfârșit

apăru stăpânul casei, care străbătu în mare grabă sufrageria, năpus-tindu-se în odaia sa de lucru.

Totuși, în această trecere fulgerătoare prin cameră, el avu vreme să-și arunce într-un colț bastonul cu măciulie, pe masă pălăria cu bo-ruri mari, periată în răspar, iar mie, nepotului său, să-i zvrârle această poruncă răsunătoare:

– Axel, urmează-mă!

Nici n-am avut vreme să mă mișc, că profesorul și începu să răc-nească plin de nerăbdare:

– Ei bine, n-ai venit încă?

Nici nu știu când am ajuns în biroul temutului meu maestru.

Otto Lidenbrock nu era un om rău, trebuie să recunosc, și dacă-n firea lui nu urmau să se producă unele schimbări – ceea ce, la drept vorbind, era foarte puțin probabil – cu siguranță că avea să rămână până la moarte un om grozav de original.

El deținea catedra de mineralogie la Universitatea Johannaeană, și-n timpul fiecărei ore de curs își ieșea din sărite cel puțin o dată sau de două ori. Și nu din pricină că-l supărau cu ceva auditorii săi.

De fapt, prea puțin îi păsa dacă studenții veneau cu regularitate la cursuri, și dacă le urmăreau sau nu cu atenție, sau dacă mai târziu ei înșiși se vor bucura de succes; aceste „amănunte” nu-l interesau câtuși de puțin. El profesa, ca să spunem așa, în mod „subiectiv”, conform unei expresii a filozofiei germane, adică numai pentru el și nu pentru alții. Era un savant egoist, o fântână a științei a cărei cumpănă scârțâia ori de câte ori voia să scoți ceva din ea. Într-un cuvânt, era un zgârcit.

Și s-ar putea spune că în Germania se mai găsesc vreo câțiva profesori de soiul acesta.

Din păcate însă, unchiul meu se cam poticnea la pronunțarea unor cuvinte și dacă acasă o mai scotea la capăt, nu același lucru se întâmpla când vorbea în public. Și e de la sine înțeles că un astfel de cusur nu-i deloc plăcut pentru un orator... Într-adevăr, în timpul expunerilor sale de la universitate, deseori se oprea brusc, luptându-se cu vreun cuvânt îndărătnic, care nu voia să-i vină pe buze, unul din

acele cuvinte care se înverșunează să se proțăpească în gâtlej, care se umflă și sfârșesc prin a ieși din gură sub forma prea puțin științifică a unei înjurături. Or, faptul acesta îl înfură peste măsură. E știut că în mineralogie sunt multe denumiri semi-grecești și semi-latine, a căror pronunțare e foarte dificilă, expresii din acelea aspre care ar răni buzele unui poet. Nu vreau să vorbesc de rău știința aceasta. Departe de mine un asemenea gând. Dar când te afli în prezența unor cristalizări în sistemul romboedric, a unor rășine retinasfaltice, a ghelenitelor, fluoritelor, a molibdatelor de plumb, a wolframului de mangan și a titanatelor de zirconiu, să recunoaștem că și cea mai mlădioasă limbă se poate împletici.

Așadar, în oraș îi era cunoscut acest cusur demn de iertare și se abuza de el; vorbitorul era pândit, cum s-ar zice, la strâmtoare, și dacă unchiul meu se înfură, atunci toți izbucneau în râs, ceea ce nu e o dovadă de bun-gust nici măcar pentru germani. Iar dacă la cursurile sale era întotdeauna o mare afluență de auditori, oare câți din aceștia nu le frecventau cu asiduitate numai pentru a-și mai descreți frunțile la nestăpânitele accese de furie ale profesorului?!

Dar, oricum ar fi fost, nu pot să neg că unchiul meu era un adevărat savant. Cu toate că uneori spărgea diferite mostre de rocă din pricină că le cerceta prea brusc, el avea, totuși, într-o armonioasă îmbinare, pe lângă geniul geologului și ochiul mineralogului.

Înarmat cu ciocanul său, cu lanțeta sa de oțel, cu acul său magnetic, cu calomelul cu care își dirija flacăra și cu flaconul său de acid azotic, era un om nespus de priceput. Știa să recunoască numai după spărtură, după aspect, după durtate, după fuzibilitate, după sunet, după miros, după gust orice mineral, pe care-l clasa fără greș printre cele 600 de specii pe care le numără azi această știință!

Nu-i demirare că numele lui Lidenbrocker era cunoscut în toate instituțiile de învățământ și în diferitele asociații naționale, dându-i-se toată prețuirea. Domnii Humphry Davy, Humboldt, căpitanii Franklin și Sabine se grăbeau să-l viziteze, ori de câte ori treceau prin Hamburg. Domnii Becquerel, Ebelmen, Brewster, Dumas,

Milne-Edwards, Sainte-Claire-Deville îl consultau cu interes, în cele mai arzătoare și mai importante chestiuni în legătură cu chimia. De altfel, știința aceasta îi datora descoperiri destul de însemnate. În 1853 apăruse la Leipzig un „Tratat de Cristalografie transcendentă”, de profesorul Otto Lidenbrock, un volum mare in-folio, cu numeroase planșe, din vânzarea cărui, totuși, unchiul meu nu reușise să-și scoată cheltuielile.

Pe lângă acestea, trebuie adăugat că profesorul Lidenbrock mai era și directorul muzeului mineralogic al ambasadorului Rusiei, domnul Struve, care poseda o colecție cunoscută și prețuită în toată Europa.

Iată, deci, personajul care mă chema cu atâta nerăbdare. Închipuiți-vă acum un om înalt și slab, dar sănătos tun, cu o față blondă, tinerească, care-l făcea să pară cu cel puțin zece ani mai tânăr decât cei cincizeci pe care-i avea. Ochii săi mari se roteau neîncetat în dosul unor ochelari uriași, iar nasul lung și subțire semăna cu o lamă ascuțită. Despre nasul cu pricina, răutăcioșii scorniseră c-ar fi magnetizat și că ar atrage pilitură de fier. Dar totul era pură calomnie; nu atrăgea decât tutun și, ca să nu mint, cantități destul de respectabile.

Dacă aș mai adăuga că unchiul meu făcea niște pași, matematic, de o jumătate de stângen fiecare, și că mergea ținându-și pumnii strânși – semn al unui temperament aprig și viu –, atunci o să-l cunoașteți destul de bine pentru a vă da seama că nimeni nu s-ar fi arătat dornic de tovărășia sa.

Locuia în căsuța sa din Königstrasse, construită jumătate din lemn, jumătate din cărămidă, cu grilajul dantelat, și a cărei fațadă dădea spre unul din acele canale întortocheate, care se întretaie în mijlocul celui mai vechi cartier din Hamburg, din fericire neatins de incendiul din 1842.

E drept că vechea casă era puțin aplecată pe-o parte, expunându-și oarecum pântecul privirii trecătorilor; cât despre acoperiș, era înclinat pe-o ureche, întocmai ca șapca unui student de la Tugendbund. Deși nu-ți inspira prea multă încredere, totuși, casa se ținea bine, mulțumită unui ulm bătrân ce-i sprijinea puternic fațada, și

care, de cum venea primăvara, își împingea mugurii înfloriți în geamurile ferestrelor.

Pentru cât câștiga pe vremea aceea un profesor german, s-ar fi putut spune că unchiul meu era un om avut. Era proprietarul casei, cu tot ce se găsea într-însa. În afară de Martha și de mine, mai locuia la el fina sa Graüben, o tânără virlandeză de 17 ani. Iar eu, în dubla mea calitate de nepot și orfan, am devenit asistentul său, ajutându-l la pregătirea experiențelor.

Mărturisesc că m-am aruncat cu lăcomie asupra științelor geologice; se vede că aveam în vine sânge de mineralog și de aceea nu mă plictiseam niciodată în tovărășia prețioaselor mele roci.

La drept vorbind, în ciuda firii agitate a proprietarului ei, trăiam fericit în căsuța lui din Königstrasse, căci, deși se purta cam brutal cu mine, nu e mai puțin adevărat că unchiul meu mă iubea. Omul acesta, căruia nu-i plăcea să aștepte, era mai grăbit decât însăși natura.

Într-un an, în aprilie, pusese în niște ghivece de faianță, pe care le aveam în salon, rădăcini de rezedă și de zorele și pentru a le grăbi creșterea se ducea în fiecare dimineață și trăgea de frunze.

Cu un om atât de ciudat nu era chip de glumit și cel mai bun lucru pe care-l aveai de făcut era să-l ascuți.

De aceea am alergat în biroul său.

Acest birou era un adevărat muzeu. Toate exemplarele din regnul mineral se găseau aci etichetate în cea mai perfectă ordine și așezate pe categorii, după cele trei mari diviziuni: minerale inflamabile, metalice și litoide.

Cât de bine cunoșteam aceste bibelouri ale științei mineralogice! Când aveam timp liber, în loc să-mi pierd vremea cu băieții de vârsta mea, îmi plăcea să șterg de praf nenumăratele mostre de grafit, antracit, huilă, lignit și turbă. Bitumurile, rășinile, sărurile organice erau la fel de apărate! Veșnic aveam grijă ca niciun grăunte de praf să nu se așeze pe ele. Și aceeași grijă o purtam și metalelor, de la fier până la aur, a căror valoare relativă dispărea în fața egalității absolute ca mostre științifice. Și toate aceste pietre ar fi fost de ajuns pentru a se reconstrui casa din Königstrasse, ba chiar cu o cameră în plus, unde m-aș fi simțit atât de bine!

Intrând însă în birou, nu mă gândeam deloc la toate aceste minunății. Gândul îmi era numai la unchiul meu. El stătea cufundat într-un fotoliu confortabil îmbrăcat în catifea de Utrecht și ținea în mână o carte pe care o privea cu cea mai adâncă admirație.

– Ce carte! Ce carte! exclamă el.

Strigătele acestea de bucurie îmi reamintiră că, în clipele sale libere, profesorul Lidenbrock era, după toate, și un pasionat bibliofil. Dar trebuie spus că o carte n-avea preț în ochii săi decât atunci când era foarte greu de găsit, sau când era un chin ca s-o poți citi.

- Ei, mi se adresa el, ce, nu vezi?! Privește! E o adevărată comoară, pe care am găsit-o azi-dimineață cotrobăind prin dugheana lui Hevelius.

- Minunată! i-am răspuns, silindu-mă să par entuziasmat.

În adevăr, ce atâta tărăboi pentru un vechi in-quarto, ale cărui scoarțe păreau de piele grosolană, o hârțoaă îngălbenită de care atârna o panglică decolorată?!

În acest timp, exclamațiile admirative ale profesorului nu mai conteneau.

- Ia te uită! spunea el, punându-și întrebări și dându-și singur răspunsurile. Oare-i îndeajuns de frumoasă? Mai încape vorbă: e admirabilă! Și ce legătură are! Dar de deschis se deschide ușor? Firește, căci rămâne deschisă la orice pagină vrei! Se închide oare la fel de bine? Desigur, căci scoarțele și paginile sunt astfel legate între ele încât alcătuiesc un tot, fără să se despartă sau să se caște nicăieri! Dar dosul ăsta de copertă care n-are nicio zgârietură după mai bine de șapte veacuri! Ah! iată o legătură de carte, de care Bozerian, Closs sau Purgold ar fi fost mândri!

Și tot vorbind așa, unchiul deschidea și închidea vechea hârțoaă. Tot ce puteam face era să-l întreb ce conținea cartea, deși nu mă interesa cătuși de puțin.

- Și care-i titlul acestui minunat volum? l-am întrebat cu o grabă prea plină de entuziasm pentru a fi sinceră.

- Lucrarea aceasta, răspunse unchiul meu, însuflețindu-se, este „Heims-Kringla” de Snorre Turleson, celebrul autor islandez din secolul al XII-lea! Este cronică principilor norvegieni care au domnit în Islanda.

- Așaa?! exclamai eu din toată inima. Atunci nu mai încape în-doială că e o traducere în limba germană!

- Ei, asta-i, ripostă cu aprindere profesorul, o traducere! La ce mi-ar fi folosit o traducere? Cine ar fi băgat în seamă o simplă tălmăcire? ăsta-i chiar originalul scris în limba islandeză, această limbă minunată, atât de bogată și de simplă în același timp, care se pretează

la cele mai variate combinații gramaticale și la cele mai numeroase modificări de cuvinte!

– Ca și limba germană, am strecurat eu, îndeajuns de încântat.

– Da, răspunse unchiul meu ridicând din umeri, fără a mai ține seama că limba islandeză are trei genuri ca și greaca și că numele proprii se declină ca și în latinește!

– Ah! făcui eu, zdruncinat oarecum din nepăsarea mea, și ce tipar frumos are cartea aceasta...

– Tipar?! Cum poți să spui una ca asta, nenorocitul?! Crezi că-i vorba de litere tipărite? Ah! Tu nu vezi că nu-i o tipăritură? Ignorantule, acesta-i un manuscris, și încă un manuscris runic!...

– Runic?

– Da! Acu o să-mi ceri, desigur, să-ți explic ce înseamnă acest cuvânt?

– Nu, am să mă feresc de a o face, i-am răspuns cu tonul unui om rănit în amorul său propriu.

Dar unchiul meu nu m-a luat în seamă și, fără voia mea, a continuat și mai insistent să mă învețe niște lucruri pe care nu țineam deloc să le știu.

– Caracterele runice, reluă el, erau niște litere folosite odinioară în Islanda și, după cum spune tradiția, ele au fost inventate chiar de Odin¹ însuși! Dar ia privește numai și admiră, nelegiuitule, aceste caractere neobișnuite, izvorâte din închipuirea unui zeu!

Drept orice alt răspuns, mă pregăteam tocmai să mă prosternez – că doar e știut că o asemenea reacție e pe placul zeilor ca și al regilor, și are avantajul că nu-i stânjenește niciodată – când o întâmplare schimbă cursul convorbirii noastre.

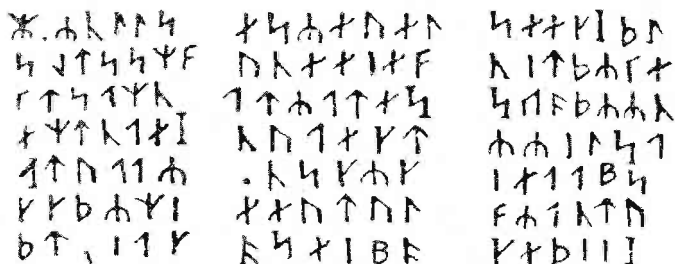
Fără veste, un pergament năclăit de pete alunecă din manuscris și căzu pe jos. Unchiul meu se repezi la fițuica aceasta cu o lăcomie lesne de înțeles. Un document închis, poate din îndepărtate timpuri, între filele îngălbenite de vreme ale unui vechi manuscris, nu putea să nu fie nespuse de prețios în ochii lui.

¹ *Odin* – cel mai important dintre zei în mitologia popoarelor scandinave.

– Ce-i asta? strigă el.

Și desfășură pe masă, cu multă grijă, bucata de pergament lungă de cinci degete și lată de trei, pe care erau înșirate, în linii transversale, niște caractere necitețe.

Întinse aici facsimilul exact. Țin să fac cunoscute aceste semne bizare căci ele i-au determinat pe profesorul Lidenbrock și pe nepotul său să întreprindă una din cele mai năstrușnice călătorii din secolul al XIX-lea.

După ce cercetă câteva minute această înșiruire de caractere, profesorul își scoase ochelarii și spuse:

– Sunt caractere runice; și nu-i greu de văzut că-s aidoma celor din manuscrisul lui Snorre Turleson! Dar... ce-or fi însemnând?

Cum scrierea runică mi se părea o invenție a savanților, într-adins născocită pentru a-i păcăli pe bieții oameni, n-am fost supărat văzând că nici unchiul meu nu înțelege o iotă. Cel puțin așa am avut impresia, după mișcarea nervoasă a degetelor sale, care începuseră să se frământa grozav.

– Și totuși e islandeză veche! șopti el printre dinți.

De altfel, profesorul Lidenbrock era în măsură s-o cunoască, fiindcă era socotit drept un adevărat poliglot. Și era socotit așa nu fiindcă ar fi vorbit curent cele două mii de limbi și cele patru mii de dialecte folosite pe suprafața globului, ci fiindcă știa multe din ele.

În fața acestor greutăți, începu să dea frâu liber firii sale nestăpânite și prevedeam că va face o scenă violentă, când micul ceas de pe cămin sună ora două.

Și chiar în aceeași clipă, Martha deschise ușa biroului anunțând:

– Supa e gata.

– Dă-o dracului de supă, strigă unchiul, și ducă-se la dracu' și cine-a făcut-o, și cei care o vor mânca!

Martha se făcu nevăzută. O zbughii și eu după ea și, fără să-mi dau seama, mă pomenii în sufragerie stând la masă pe locul meu obișnuit.

Am așteptat câteva clipe. Profesorul nu se arăta. Pentru prima oară, după câte știam, lipsea de la „ritualul” mesei. Și încă de la ce masă! Am mâncat o delicioasă supă de pătrunjel, o omletă cu șuncă, garnisită cu măcriș și cu nucușoară, o friptură de vițel cu compot de prune, iar ca desert, crevete cu zahăr; totul stropit cu un minunat vin de Mosela.

Iată ce pierduse unchiul meu din pricina unui biet petic de hârtie veche. Iar eu, în calitate de nepot devotat, m-am simțit obligat să mănânc pentru amândoi. Și pot spune că am făcut-o din toată inima.

– Nu mi s-a întâmplat niciodată așa ceva! spuse Martha. Auzi dumneata, domnul Lidenbrock să nu vină la masă!...

– Da, e, într-adevăr, de necrezut.

– Asta nu-i a bună! Îmi spune mie inima c-o să se întâmple ceva rău! reluă bătrâna menajeră, dând îngândurată din cap.

După părerea mea, acest lucru nu prevestea nimic, cel mult vreo scenă înspăimântătoare, în cazul când unchiul meu și-ar fi găsit mâncarea înghițită de un altul.

Tocmai eram gata să isprăvesc ultima crevetă, când o voce puternică mă smulse de la acea plăcută îndeletnicire.

Dintr-o săritură mă și găseam în biroul unchiului.